

Martin Eiserman ■ Jaan Zimmerman

PROJEKTERING AV INREDNING

Inredningsarkitekternas tekniska forum, ITF

svenskbyggjänst

Utgåva 3

Förlag och distribution

AB Svensk Byggtjänst

113 87 Stockholm

Tel: 08-457 10 00

www.byggtjanst.se

Illustrationerna i boken kommer från:

SKALA Arkitekter AB

Swalson AB

SWECO Architects

Tema inredningsarkitekter

Tengbom arkitekter

White arkitekter AB

WSP Management

Jaan Zimmerman Arkitektkontor AB (JZAB)

”Rubban” och andra gubbar liksom ej signerade illustrationer har tecknats av Jaan Zimmerman

© 2003, 2008, 2015 AB Svensk Byggtjänst och författarna

Text: Martin Eiserman och Jaan Zimmerman

Tredje utgåvan

Tryck: Norra Skåne Offset AB, Hässleholm 2015

ISBN 978-91-7333-726-7

Förord

... till första utgåvan

Inredningsarkitekterna, som yrkeskår, kommer ursprungligen från snickeri- och möbelbranschen. Vi var länge en yrkeskår av i huvudsak vidareutbildade möbelsnickare.

Benämningen inredningsarkitekt torde ha börjat användas i slutet av 1920-talet. Under början och mitten av 1930-talet tycks titeln inredningsarkitekt ha varit ett vedertaget begrepp, om än i begränsad utsträckning. Under mellankrigstiden arbetade möbelarkitekter i huvudsak som egna företagare där även möbelförsäljning ingick i verksamheten. Det var också vanligt under denna tid med anställning på arkitektkontor samt uppgifter knutna till möbelindustrin.

Under 1940- och 50-talen kom allt fler inredningsarkitekter att arbeta med utbyggnad av offentliga lokaler. Inredningsarkitekten arbetade därmed allt närmare byggbranschens verksamhetsområden. Seder och bruk har sedan dess gemensamt utvecklats till dagens förhållande. 1953 beslutade sig inredningsarkitekterna för att bli ”uppdragsgivarnas förtroendemän”. I och med detta renodlades begreppet inredningsarkitekt och de möbelarkitekter som även var möbelhandlare blev inte antagna i den nya sammanslutningen.

I slutet av 1950-talet började inredningsarkitekterna att delta i byggbranschens utvecklingsarbete som resulterade i system för ritningsnumrering och allmänna material- och arbetsbeskrivningar (AMA-komplexet) samt programarbete av den typ som så småningom skulle bli rumsfunktionsprogram.

Kungliga Byggnadsstyrelsen upprättade en inredningssektion som kom att betyda mycket för inredningsverksamhetens systematisering och organisation. Byggnadsstyrelsens Rapport 138 ”Redovisning av inredning”, som kom ut 1976, är fortfarande grunden för redovisning och den mest genomarbetade rekommendationen för inredningsprojektering. När ”Bygghandlingar 90” gjordes under 1980-talet var inredningsarkitekterna inte representerade i arbetet med att ta fram dessa dokument. Bygghandlingar 90 innehåller mycket begränsad information om inredning vilket förorsakat inredningsbranschen stor olägenhet.

Under våren 1998 samlades en grupp inredningsarkitekter för att diskutera behovet av gemensamma rekommendationer för inredningsprojektering. Vi konstaterade att de rekommendationer som fanns var föråldrade. Vi insåg också att om man inte gjorde något gemensamt inom branschen så kommer de stora arkitekt- och inredningsarkitektföretagen att utveckla sina egna system, vilket leder till en flora av olika sätt att framställa inredningsdokument.

Vår förhoppning är att den här boken ska fungera som ett startskott för en utveckling av dokument motsvarande Bygghandlingar 90.

Stockholm i september 2003

... till andra utgåvan

Första utgåvan av denna skrift är slutsåld. Under arbetet med första utgåvan förnyades standarden SS-EN ISO 9001 vilket föranledde att boken kompletterades med ett appendix som nu är inarbetat i denna utgåva. Under tiden har mycket hänt. ”AB 04 – Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader” och ”ABT 06 – Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten” har tillkommit. Snart kommer ”ABK Allmänna bestämmelser för konsultbranschen” ut i ny upplaga. Byggnads- och Kontraktsskommitté gav 2007 ut nya regler för upphandling, ”BRUK 2007” och 2008 ersattes Lag om offentlig upphandling med en ny lag ”LOU 2007:1092” vilket har föranlett att kapitel 10 är helt nyskrivet. Ett flertal uppdateringar har gjorts i texter och ordlista.

Våra yngre kollegor har haft synpunkter på att en del illustrationer och exempel är aningen ålderstigna. Helt visst är det så, men projektet startades 1998 och mycket har hänt med presentationstekniken sedan dess. Någon omarbetning av boken har dock inte varit aktuell. Sakinnehållet är fortfarande lika giltigt, då som nu, och vår förhoppning är att denna utgåva kommer att fortsätta att fylla sin funktion som lärobok i utbildningen av inredningsarkitekter samt kurslitteratur i Sveriges Arkitekters professionaliseringsutbildning. Vi ser den också som stöd för projektledare, upphandlare av inredning och inte minst som en informationsskrift som förklarar inredningsarkitektens roll och kompetens för våra kunder.

Stockholm i oktober 2008

... till tredje utgåvan

Andra utgåvan av denna skrift är slutsåld.

Denna tredje utgåva har uppdaterats med anledning av nya utgåvor av ABK och AMA samt av förnyade standarder.

Vidare har Svenska Teknik & Designföretagen, Almega, 2010, gett ut rekommendationen *Arkitektens uppdrag, omfattning och redovisningsnivå*. Rekommendationen är en handbok och checklista som underlättar arbetet med att precisera arkitektens uppdrag. En beskrivning av och hänvisningar till checklistan är införda i denna upplaga.

2012 gav vi, inom ITF, ut handboken *Redovisning av inredning*. Handboken redovisar hur inredningsarkitekten kan beskriva inredning i projekt och är en fördjupning till *Projektering av inredning*.

Det centrala kapitlet i *Redovisning av inredning* är inredningsdokumentens upplägg och utformning med flertal exempel som kan användas som mallar. I kapitel 6, presenterar vi ett kodningssystem som tillgodoser systematiken enligt det branschgemensamma BSAB-systemet. Det är ett förenklat kodsysteem som är praktiskt användbart för inredningsarkitekten.

Hänvisningar till *Redovisning av inredning* är införda i denna tredje utgåva.

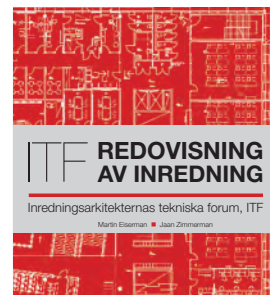
Vi har dessutom haft möjlighet att se över och förnya bildmaterialet samt trycka boken i färg.

Vår förhoppning är att denna utgåva kommer att fortsätta att fylla sin funktion som lärobok i utbildningen av inredningsarkitekter samt kurslitteratur i Sveriges Arkitekters professionaliseringsutbildning. Vi ser den också som stöd för projektledare, upphandlare av inredning och inte minst som en informationsskrift som förklarar inredningsarkitektens roll och kompetens för våra kunder.

Avslutningsvis vill vi tacka förlagsredaktörerna Mette Ramel, Håkan Svensson och Gabriella Wiklund samt formgivarna Ann-Cristin Björklund och Beate Pytz som gjort böcker av våra texter och bilder.

Martin Eiserman och Jaan Zimmerman

Stockholm i maj 2015

»Yrkesfärdigheter försvinner om de inte lärs ut till nya generationer. Kunskap tynar bort om den inte hålls vid liv.«

Innehåll

Förord	3
1 Om inredningsprojektering	11
2 Försäljning av inredningsarkitektens tjänster	17
Marknadsföring	17
Ackvisition	17
Anbud	18
Kalkylering av arvodet	19
3 Kontraktsskrivning	21
Uppdragsbekräftelse	21
ABK 09	22
Ändringar i uppdrag eller tilläggsuppdrag	23
4 Att lägga upp ett projekt eller ett uppdrag	25
Projektens skeden	25
Vad är skillnaden mellan ett projekt och ett uppdrag?	26
Projektplan (kvalitetsplan)	27
Miljöplan	33
Projektplanemodell A–I	34
Rätt informationshantering för hållbar projektstyrning	35
5 Utredning	37
6 Programskede	41
Analys – syntes	41
Program	42
Vad är verksamhet? Vad är en organisation?	44
Verksamhetsprogram	46
Exempel på verksamhetsprogram	62
Verksamhetsprogrammet – slutkommentar	63
Rumsfunktionsprogram, RFP	64
Kostnadskalkyl	64
Tidplan	65
Programskisser	67
Inredningsprogram	68

7	Projektering och uppföljning	69
	Förslagshandlingsskede	69
	Huvudhandlingsskede	69
	Arbetshandlingsskede	71
8	Entreprenadformer	73
	Entreprenörens utförandeansvar	73
	Entreprenörens funktionsansvar	74
	Om blandning av entreprenörens utförande- och funktionsansvar	74
9	Typer av inredningsdokument och deras samband	77
	Inredningsdokument standardinredning	77
	Inredningsdokument specialritad inredning	78
	Textdokument	79
	Ritningar	85
	Spårbarhet	93
	Perspektiv och modeller	96
10	Upphandling	115
	Huvudmoment i upphandling och genomförande	115
	Regler för upphandling	116
	Upphandling enligt BKKs upphandlingsregler BRUK 2007	116
	Upphandling enligt Lag om offentlig upphandling (LOU)	120
11	Besiktning och avslut	125
	Avslut	129
12	Förvaltning	131
	Förvaltningshandlingar	131
13	Ritningsnumrering	133
	Standard för ritningsnumrering SS 03 22 71	134
	Enkel ritningsnumrering	134
	Grupperande numrering	135
	Systematisk lägeskod	137
	Komplex ritningsnumrering	138
	Programskisser och layouter	140

---

14 Redovisningsteknik	143
Rit- och skrivblanketter	143
Symboler	147
Redovisningssätt	148
Rutiner	150
15 Ordlista	151
Ordlistans uppbyggnad	151
Litteratur	169
Från SIR Tekniskt Utskott och Föreningen Inrednings- arkitekternas Tekniska Forum, ITF, till expertgrupp inom Svenska Teknik & Designföretagen	173
Tack	175
Noter	177

6

Programskede

Produktbestämningen indelas i två skeden; programskede och projekteringsskede.

PRODUKTBESTÄMNING

Programskede

Projekteringsskede

Det aktiva programskedet ligger innan projekteringen börjar och följs sedan upp under hela projekteringsskedet. Avsikten är att man under projekteringsskedet vid valda tillfällen ska granska dokumenten så att den tänkta slutprodukten kommer att överensstämma med programmet.

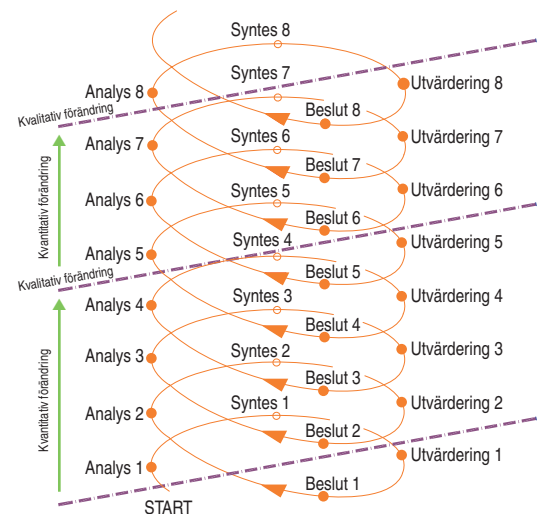
Analys – syntes

Under utrednings- och produktbestämningsskedena växlar moment av analys, syntes, utvärdering och val eller beslut. Efter hand som produktens framtida egenskaper och kvaliteter bestäms blir de alltmer preciserade.

Hela processen bör, som vi ser det, ses som en spiralformad feedback-slinga. En kunskapsprocess som hela tiden rör sig framåt – uppåt allteftersom informationsmängden och därmed kunskapen ökar. Kunskapen är till en början kvantitativ men allteftersom man tränger in i problemen stiger den till en kvalitativt allt högre nivå vilket leder till att beslut kan fattas på allt säkrare grunder.

Enligt modellen här bredvid går arbetet med produktbestämningen till ungefär som följer:

- Under analyskedet samlar man in nödvändig information.
- Syntesskedet omfattar det kreativa och gestaltande arbetet.
- Utvärderingen gäller hur framtagna förslag motsvarar uppställda kriterier.
- Val eller beslut gäller i vilken riktning arbetet ska fortsätta.

Figur 14.